

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn
e-post: info@justdigi.ee

Teie: 04.02.2026 nr 8-1/890-1

Meie:kuupäev digiallkirjas nr1-14/RE/4161-1

Määruse „Muud väärtuslike andmestike kategooriad, nende andmestike nimekirjad ning avaldamise ja taaskasutamise tingimused ja kord“ kooskõlastamine

Lugupeetud minister Pakosta

Tartu Ülikool esitab Justiits- ja Digiministri määruse „Muud väärtuslike andmestike kategooriad, nende andmestike nimekirjad ning avaldamise ja taaskasutamise tingimused ja kord“ eelnõu kohta alljärgneva tagasiside.

Eestis reguleerib teaduskorraldusteadus- ja arendustegevuse korralduse seadus (TAIKS), mille paragrahvi 19 lõike 5 punkti 2 kohaselt on teadus- ja arendusasutused, ülikoolid ning evalveeritud rakenduskõrgkoolid kohustatud tagama, et teaduspublikatsioonid ja -andmed on leitavad, juurdepääsetavad, koostalitlusvõimelised ning taaskasutatavad, kui seda ei piira isikuandmete, intellektuaalomandi ega ärisaladuse kaitse ega teised õigusaktidest tulenevad piirangud.

Tartu Ülikool peab avatud teaduse põhimõtet väga oluliseks ning toetab selle võimalikult laialdast rakendamist. Täna on publikatsioonide avalikuks kättesaadavaks tegemiseks loodud võimalused Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS), samuti on Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool ja Eesti Maaülikool loonud konsortsiumi [DataCite Eesti](#), mille eesmärk on võimaldada ligipääs teadusandmetele.

Justiits- ja Digiministri määrusega on kavas kohustada ülikooli ja teisi teabevaldajaid avaldama kõik uuringud, teadustööd ja analüüsid, mis on tehtud tema enda poolt või tema rahastusel avalike ülesannete täitmiseks. Lisaks tuleb avalikustada ka nende tööde alusandmed, meetoodika ja metaandmed avatud ja masinloetaval kujul, välja arvatud juhul, kui avalikustamist piirab seadus (nt isikuandmete kaitse, intellektuaalomand, ärisaladus). Avalikustamine peab toimuma Eesti teabevärava kaudu.

Olgu veel kord öeldud, et Tartu Ülikool toetab igati avatud teaduse põhimõtet ning peab teadustulemuste ja teadusandmete avaldamist väga vajalikuks, kuid ei saa nõus olla selle eesmärgi täitmisega eelnõuga ette nähtud viisil. Seda eelkõige alljärgnevatel põhjustel:

- Eelnõu ise räägib nii keeleandmestike kui ka uuringute, teadustöö ja analüüside ning nende alusandmete avalikustamisest, kuid seletuskirjas on sisuliselt analüüsitud üksnes keeleandmestike avaldamisega kaasnevaid mõjusid. Veelgi enam, seletuskirjas ei ole isegi otsesõnu öeldud seda, et määruse rakendamine toob ülikoolidele ja teadusasutustele kaasa kohustuse oma teadustulemuse ning nende aluseks olevad andmed avalikustada.
- Seletuskirjas on täielikult hindamata määruse rakendamisega ülikoolidele ja teadusautustele kaasnevad mõjud. Enne määruse vastuvõtmist on vaja vähemalt (1) määratleda sihtrühmad, keda määrus puudutab; (2) hinnata, kui suur on avaldatavate teadustulemuste ja alusandmete maht (ainuüksi Tartu Ülikoolis tehakse aastas umbkaudu tuhat eri teadusuuringut); (3) hinnata tööprotsesside ja

infosüsteemide kohandamiseks vajalikku töömahtu ja rahalist kulu; (4) hinnata, milline on avaldatud andmete säilitamiseks vajalik püsikulu ning selgitada, millistest allikatest seda kantakse (serveritasud, tarkvara uuendamise kulu jm); (5) kirjeldada, kuidas on teadusandmete avalikustamine lahendatud teistest liikmesriikides; (6) selgitada, milline on kavandatava määruse suhe teiste teaduspoliitika kujundamiseks kehtestatud õigusaktidega, eelkõige TAIKSi ja tema rakendusaktidega.

Eespool kirjeldatud analüüsi tegemisel on kindlasti vaja arvesse võtta, et suur osa teadustööst tehakse koostöös rahvusvaheliste partneritega ning töömaht kõigi partneritega avalikustamise üle läbi rääkimisel võib osutuda üsna suureks. Lisaks oleks vaja mõelda, kas olukorras, kus partneriteks on mitmed Euroopa Liidu teadusasutused, on mõistlik, et ühtede ja samade teadustulemuste ja andmete avaldamise kohustust peavad nad kõik eraldiseisvalt teostama. Arvestada tuleb ka, et alusandmete avalikustamisel on töö andmekoosseisude üle vaatamisel ja hindamisel, sh isikuandmete kaitsest jm tulenevate piirangute tuvastamisel väga mahukas ning see koormus langeb meie teadlastele ning seda tööd tuleb teha teadustöö tegemisel arvelt. Vaja on ka analüüsida, kuidas jaguneb vastutus olukorras, kus eri piirangute tuvastamisel ja rakendamisel potentsiaalselt eksitakse. Lisaks tuleb arvestada, et olukorras, kus ülikoolidel on kohustus teadustöö aluseks olevad isikuandmed, ka ananüümitud kujul, hävitada, laieneb neile siiski kohustus koondandmed avalikustada. See võib aga kaasa tuua olukorra, kus suurte andmehulkade puhul suureneb oluliselt tõenäosus, et nende koosmõjus konkreetsed isikud siiski osutuvad tuvastatavateks.

Lõpetuseks kirjeldan veel ühte valukohta, millega ülikoolid oma tegevuses on kokku puutunud, ja mille puhul tuleks hinnata, kas ette valmistatava määrusega saaks seda leevendada. Nimelt oleks eesti keelt valdava tehisaru arendamiseks vajalik kasutada üliõpilaste ülikoolis kaitstud lõputöid, kuid ülikoolidel ei ole täna õiguslikku alust nende tööde selleks otstarbeks kasutada andmiseks. Kuna eesti keele positsiooni parandamiseks oleks väga oluline leida võimalus lõputööde tekste tehisaru nõ õpetamiseks kasutada, siis palub Tartu Ülikool hinnata, kas kõne all oleva Justiits- ja Digiministri määrusega oleks võimalik selleks õiguslik alus luua.

Tulenevalt eespool öeldust ei kooskõlasta Tartu Ülikool Justiits- ja Digiministri määruse „Muud väärtuslike andmetike kategooriad, nende andmetike nimekirjad ning avaldamise ja taaskasutamise tingimused ja kord“ eelnõu esitatud kujul.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mari Moora

teadusprorektor, professor

Koopia: Haridus- ja Teadusministeerium, Rektorite Nõukogu, ülikoolid

Aliis Liin aliis.liin@ut.ee